

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Чернігівський національний технологічний університет

Навчально-науковий інститут бізнесу природокористування і туризму

ЕКОНОМІЧНА ТЕОРІЯ

Методичні рекомендації

**до виконання самостійної роботи для студентів денної та
заочної форми навчання всіх напрямів підготовки**

Обговорено і рекомендовано
на засіданні кафедри
маркетингу, PR-технологій
та логістики
Протокол № 2 від 14.09.2018

Чернігів 2018

Економічна теорія. Методичні рекомендації до виконання самостійної роботи для студентів денної та заочної форми навчання всіх напрямів підготовки/
Укл.: Жидок В.В., Пінчук А.О., Бабаченко Л.В. – ЧНТУ, 2018. – 30 с.

Укладачі: ЖИДОК ВІКТОРІЯ ВІКТОРІВНА кандидат економічних наук, завідувач кафедри маркетингу, PR-технологій та логістики
ПІНЧУК АЛІНА ОЛЕКСАНДРІВНА, кандидат економічних наук, доцент кафедри маркетингу, PR-технологій та логістики
БАБАЧЕНКО ЛАРИСА ВАЛЕНТИНІВНА, кандидат економічних наук, доцент кафедри маркетингу, PR-технологій та логістики

Відповідальний за випуск: ПІНЧУК АЛІНА ОЛЕКСАНДРІВНА, кандидат економічних наук, доцент кафедри маркетингу, PR-технологій та логістики

Рецензент: ТКАЧ ЮЛІЯ МИКОЛАЇВНА, кандидат педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри математичного моделювання та інформаційної безпеки факультету електронних та інформаційних технологій Чернігівського національного технологічного університету

ЗМІСТ

Вступ.....	4
Навчальна програма дисципліни	5
ЗМІСТОВНИЙ МОДУЛЬ 1 ЕКОНОМІЧНА ТЕОРІЯ, ЗАГАЛЬНІ ОСНОВИ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ	
Тема 1. Економічна теорія як наука	10
Тема 2. Предмет і метод економічної теорії.....	11
Тема 3. Економічні потреби суспільства та економічні інтереси	12
Тема 4. Відносини власності та моделі організації економічних систем суспільства	14
Тема 5. Форми організації суспільного виробництва та їх еволюція	15
Тема 6. Теорія грошей.....	16
Тема 7. Ринкові відносини: сутність, функції і структура. Закони ринку.....	17
ЗМІСТОВНИЙ МОДУЛЬ 2 ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ МІКРОЕКОНОМІКИ І МАКРОЕКОНОМІКИ.....	19
Тема 8 Капітал як економічна категорія і фактор виробництва.....	19
Тема 9. Монополія та конкуренція в ринковій економіці.....	20
Тема 10. Економічне зростання та циклічні коливання в економіці	21
Тема 11. Доходи, їх джерела та розподіл. Зайнятість населення	22
Тема 12. Фінансово-кредитна система.....	24
Тема 13. Закономірності розвитку світового господарства	25
Рекомендована література	28

ВСТУП

Метою вивчення навчальної дисципліни є формування системи теоретичних знань про загальні закономірності економічного розвитку суспільства, економічні закони та принципи їх функціонування, дії людей, які спрямовані на ефективне господарювання за умов обмежених економічних і природних ресурсів, особливості сучасного стану становлення й розвитку української економіки, глобальні проблеми економічного розвитку світогосподарських зв'язків.

Предметом вивчення навчальної дисципліни „Економічна теорія” є економічні відносини в їх єдності з продуктивними силами, політичними, ідеологічними, національними та іншими інститутами суспільства.

Основними завданнями є вивчення загальних основ й принципів економічного життя суспільства, розкриття закономірностей розвитку суспільного виробництва, визначення найважливіших рис соціально-економічних систем, навчання практичному втіленню знань у реальності, формування у майбутніх студентів глибоких економічних знань, логіки сучасного економічного мислення і економічної культури, адекватних умовам ринкових відносин у країні, навчання базовим методам аналізу економічних процесів, вмінню приймати обґрунтовані рішення з приводу економічних проблем, пов'язаних з їх майбутньою професійною діяльністю.

Завдання курсу полягає у забезпеченні деталізованої підготовки студентів з економічної теорії як базової дисципліни а саме:

студенти повинні **знати**:

- економічні категорії, закони та їх класифікацію;
- методи дослідження економічної теорії;
- функції економічної теорії;
- класифікацію економічних потреб;
- взаємовплив потреб і виробництва;
- виникнення та природу економічних систем;
- структуру економічної системи;
- суб'єкти мікроекономічного рівня господарювання;
- структуру виробленого продукту;
- складові процесу відтворення;
- умови формування економічної рівноваги;
- циклічність розвитку суспільного виробництва;
- вплив методів державного регулювання на економічні процеси в державі.

Вивчивши перелічені завдання, студенти повинні вміти:

- класифікувати економічні інтереси;
- встановлювати типи ринкових структур;
- застосовувати чинники диференціації заробітної плати;
- аналізувати причини формування витрат виробництва підприємства;
- застосовувати прийоми економічних досліджень для аналізу функціонування самостійних господарських систем.

НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА ДИСЦИПЛІНИ

Змістовий модуль 1 Економічна теорія. Загальні основи соціально-економічного розвитку суспільства

Тема 1. Економічна теорія як наука

Еволюційний розвиток економічної науки. Економія, політична економія, економікс. Зародження та основні етапи розвитку економічної теорії. Первісна економічна думка та її представники. Меркантилізм. Фізіократи. Класична політична економія. Марксизм. Маржиналізм. Подальший розвиток економічної думки.

Економічні суб'єкти та економічні об'єкти. Об'єктивне та суб'єктивне в економіці.

Тема 2. Предмет і метод економічної теорії

Предмет економічної теорії. Економічна теорія та предмет її вивчення. Місце економічної теорії в системі наук. Функції економічної теорії. Єдність економічної теорії та господарської практики. Предмет вивчення мікро-, мезо-, макро- та мега- економіки.

Економічні закони та економічні категорії. Економічні потреби суспільства, їх суть і структура.

Формування потреб. Ієрархія потреб по Маслоу. Суперечність між суспільними потребами і економічними ресурсами суспільства. Поняття ресурсів та їх обмеженості.

Тема 3. Виробничі можливості суспільства та економічні інтереси

Виробничі можливості суспільства. Корисність продукту. Гранична корисність. Загальна корисність. Закон спадної граничної корисності. Економічний закон зростання потреб. Формування потреб.

Протиріччя між суспільними потребами і економічними ресурсами суспільства. Вибір альтернатив ефективного застосування обмежених ресурсів та виробничих можливостей. Крива виробничих можливостей.

Економічні інтереси, їх сутність. Взаємозв'язок інтересів і потреб. Єдність і протиріччя інтересів економічних суб'єктів та шляхи їх розв'язання.

Тема 4. Відносини власності та моделі організації економічних систем суспільства

Формаційний та цивілізаційний підходи до процесів суспільного розвитку. Об'єктивні основи розвитку людської цивілізації. Етапи розвитку та гуманістична спрямованість цивілізаційного процесу.

Економічна система, її сутність та структурні елементи. Продуктивні сили як матеріальна основа економічної системи. Економічні відносини як суспільна форма і спосіб організації економічної системи. Типи і еволюція економічних систем.

Правовий та економічний зміст власності. Право володіння, розпорядження, користування. Взаємодія привласнення та відчуження благ.

Суб'єкти та об'єкти відносин власності. Власність в різних економічних системах. Домінуючий об'єкт власності. Права власності як «правила гри» в господарській системі.

Різноманітність форм власності та форм господарювання. Різновиди індивідуальної та колективної форм власності. Особливості акціонерної форми власності. Інтелектуальна власність.

Власність як соціально-економічна основа суспільства та економічний механізм її реалізації.

Еволюція відносин власності. Новітні тенденції у розвитку відносин власності. Відносини та форми власності в Україні в період переходу до ринку.

Тема 5. Форми організації суспільного виробництва та їх еволюція

Суспільне виробництво і відтворення. Прості моменти процесу праці. Зміст і структура виробництва. Виробництво як процес суспільної праці. Поняття суспільного виробництва і його прості елементи.

Матеріальне і нематеріальне виробництво. Основні фактори суспільного виробництва та їх взаємозв'язок. Продуктивні сили і виробничі відносини.

Умови виникнення товарного виробництва. Проста і розвинена форми товарного виробництва, їх спільні риси та відмінності.

Товар і його властивості. Поняття товару. Відмінність товару від продукту. Властивості товару: споживна вартість, мінова вартість, вартість. Цінність товару.

Величина вартості товару та фактори, що на неї впливають. Індивідуальна і суспільна вартість. Закон вартості, його зміст та функції.

Специфіка послуги як товару. Інформація як товар. Інформаційна теорія вартості.

Тема 6. Теорія грошей

Розвиток форм вартості і поява грошей. Концепції виникнення та сутність грошей. Функції грошей та їх еволюція. Гроші та ціна. Грошова система, її основні елементи та типи.

Еволюція грошових систем. Види та природа сучасних грошей. Грошова система та її основні елементи. Створення грошової системи в Україні. Грошовий обіг і його закони.

Грошова маса, її структура та агреговані показники. Грошовий ринок. Пропозиція та попит на гроші. Рівновага грошової та товарної мас. Модель І.Фішера. Закон товарно-грошового обігу

Тема 7. Ринкові відносини: сутність, функції і структура. Закони ринку

Об'єктивні умови виникнення ринку та його сутність. Поняття ринку, його характерні риси, основні принципи функціонування та етапи розвитку. Функції ринку. Переваги та недоліки ринкового механізму. Сучасні теорії ринку.

Структура, види та сегментація ринків. Критерії класифікації ринків. Ринки факторів виробництва. Тіньовий ринок.

Суб'єкти ринку: домогосподарства, фірми, держава. Становлення ринкових відносин в Україні. Інфраструктура ринку: зміст та структура.

Суть попиту та фактори, що його визначають. Закон попиту. Крива попиту. Рух по кривій попиту. Зсув кривої попиту. Пропозиція. Зміст та фактори, що на неї впливають. Закон пропозиції. Крива пропозиції. Рух по кривій пропозиції та зрушення кривої пропозиції. Діалектична залежність попиту і пропозиції. Еластичність попиту та пропозиції.

Змістовний модуль 2 Теоретичні основи макроекономіки і мікроекономіки Тема 8. Капітал як економічна категорія і фактор виробництва

Капітал як економічна категорія. Основні теорії капіталу. Його матеріально-речовий зміст та соціально- економічна форма. Теорії капіталу та їх сучасне трактування. Первісне нагромадження капіталу. Особливості сучасного нагромадження капіталу в Україні. Капітал і витрати виробництва. Прибуток (дохід) на капітал і фактори, що його визначають. Маса і норма прибутку.

Промисловий капітал та його кругообіг. Стадії кругообігу і функціональні форми промислового капіталу. Оборот капіталу, його сутність. Співвідношення категорій кругообіг і оборот капіталу. Швидкість обороту капіталу. Основний і оборотний капітал. Час обороту капіталу та його складові частини. Амортизація та відтворення основного капіталу. Фізичний та моральний знос основного капіталу.

Тема 9. Монополія та конкуренція в ринковій економіці

Конкуренція, її суть та функції в ринковій економіці. Економічні основи конкуренції. Закон конкуренції.

Види конкуренції. Досконала або вільна і недосконала конкуренція. Типи ринків недосконалої конкуренції: чиста монополія, монополістична конкуренція, олігополія. Цінова та нецінова конкуренція. Монопольні ціни.

Монополія та її суть. Форми монополістичних об'єднань. Показники монопольної влади. Монополія і конкуренція. Антимонопольна політика держави та її суть

Тема 10. Економічне зростання та циклічні коливання в економіці

Механізм функціонування національної економіки. Види суспільного відтворення: звужене, просте, розширене. Визначення валового внутрішнього продукту, національного доходу, ВВП, обчислення ВВП за витратами, за доходами. Види ВВП: номінальний, реальний, потенційний. Дефлятор ВВП. Крива Лоренца.

Саморегулювання та державне регулювання економіки. Циклічність розвитку економічних процесів. Цикли ділової активності, їх види. Фази циклів. Цикли Жуглара, цикли Кондратьєва, цикли Кузнеца.

Циклічність економічного розвитку. Природа і специфіка економічної динаміки. Економічні цикли макросистеми. Економічні цикли розвитку організації. Основні характеристики циклів. Довгі хвилі Н.Д.Кондратьєва. Основні причини коливань в економіці. Цикли і кризи. Класифікація кризових явищ. Економічні і структурні кризи. Причини виникнення криз. Управління кризами.

Економічні і структурні кризи. Державне антикризове регулювання економіки. Економічні функції держави.

Тема 11. Доходи, їх джерела та розподіл. Зайнятість населення

Доходи населення і джерела їх формування. Номінальні та реальні доходи. Трудові та нетрудові доходи. Індекс концентрації доходів, або коефіцієнт Джині. Крива Лоренца та її особливості. Державне регулювання доходів населення.

Безробіття. Види безробіття. Теорія безробіття. Причини безробіття. Закон Оукена. Природний рівень безробіття. Сучасні методи боротьби з безробіттям.

Тема 12. Фінансово-кредитна система

Кредитно-грошове регулювання. Грошовий обіг і його закони. Структура грошової маси. Елементи грошової системи. Суть фінансів та їх функції. Валютна система. Грошово-кредитна (монетарна) політика. Завдання Центрального банку. Основні інструменти грошово-кредитної політики. Етапи розвитку грошово-кредитної політики в Україні.

Податкова система та фіскальна політика. Основні функції фіскальної політики. Основні джерела доходів держави: податки, платежі за ресурси, офіційні трансферти. Функції податків.

Державний бюджет та позабюджетні фонди. Місцеві бюджети. Бюджетна та податкова системи. Сутність і структура податків. Податкова система в Україні. Державні витрати та дефіцит бюджету. Державний борг.

Недискриційна (автоматична) фіскальна політика та дискреційна фіскальна політика. Державний бюджет та державний борг.

Тема 13. Закономірності розвитку світового господарства

Сутність, етапи становлення та основні риси світового господарства. Сучасна структура світового господарства. Міжнародний поділ праці та інтернаціоналізація економіки як основа формування світового господарства. Транснаціональні корпорації і розвиток міжнародних виробничих зв'язків.

Міжнародна економічна інтеграція та її організаційні форми. Світова торгівля: сутність та структура. Всесвітній ринок товарів і послуг. Сучасні тенденції розвитку світової торгівлі. Торговельна політика, її види та інструменти. Теорія порівняльних витрат. Торговельний і платіжний баланс. Сучасні тенденції розвитку світової торгівлі.

Міжнародні кредитні відносини і механізм їх регулювання. Зміст і структура світової валютної системи. Валютні курси. Конвертованість валют. Міграція населення і світовий ринок праці. Сутність і причини, форми і тенденції розвитку міграції робочої сили. Проблеми інтеграції економіки України у світове господарство.

Сучасна глобалізація світогосподарських зв'язків і виникнення загальноцивілізаційних проблем людства. Природа і види глобальних проблем сучасності та їх класифікація.

Національні і глобальні проблеми роззброєння та демілітаризації економіки.

Взаємопов'язаний характер, економічні основи та шляхи вирішення глобальних проблем людства. Необхідність і форми міжнародного співробітництва у вирішенні глобальних економічних проблем.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1

ЕКОНОМІЧНА ТЕОРІЯ. ЗАГАЛЬНІ ОСНОВИ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ

ТЕМА 1. ЕКОНОМІЧНА ТЕОРІЯ ЯК НАУКА

Короткий термінологічний словник

Економічна наука — це сфера розумової діяльності людини, функцією якої є пізнання та систематизація об'єктивних знань про закони і принципи розвитку реальної економічної дійсності.

Класична політекономія – це англійське економічне вчення XVII–XIX ст., періоду ринку вільної конкуренції

Марксизм – напрям класичної політекономії, що претендував на вдосконалення методу теоретичних досліджень і створення нової соціальної картини світу.

Інституціоналізм – своєрідний напрям в економічній науці кінця XIX–початку XX ст.

Кейнсіанство – одна з провідних течій сучасної економічної думки.

Неолібералізм – напрям у теорії економічної науки, який стоїть на позиції лібералізму.

Питання для обговорення на практичному занятті

1. Становлення й основні етапи розвитку економічної теорії як науки.
2. Економічні концепції монетаристів.
3. Визначення поняття «нова класична економіка».
4. Місце економічної теорії в системі економічних наук.

Завдання для самопідготовки:

1. Скласти схему етапів розвитку економічної теорії з аналізом позитивних і негативних змістовних моментів кожного етапу.
2. Розмежувати визначення політичної економії, економічної теорії та економіки.
3. Розвиток економічної думки в Україні.
4. Економічна теорія й економічна політика.
5. Складники сучасної економічної теорії. Позитивна та нормативна економічна теорія.
6. Яка функціональна роль економічної теорії в розвитку людського суспільства.
7. Зробіть порівняльний аналіз меркантилізму і класичної економічної теорії.
8. Проаналізуйте етапи розвитку економічної думки і спробуйте обґрунтувати необхідність виникнення провідних шкіл економічної теорії.
9. Охарактеризуйте основні течії економічної думки. Чи є між ними спільні та відмінні риси?
10. Які головні напрямки сучасної економічної думки ви знаєте? Пов'язані вони з сучасним світом?

Презентація індивідуальних навчально-дослідних завдань:

1. Трактування предмета економічної теорії різними школами економістів.
2. Економічні теорії Стародавнього світу.
3. Розвиток економічної науки в Україні.
4. Структура економіки та її трансформація.
5. Адам Сміт - видатний вчений-економіст XVIII століття.
6. Становлення еволюційної парадигми економічної теорії.

ТЕМА 2. ПРЕДМЕТ І МЕТОД ЕКОНОМІЧНОЇ ТЕОРІЇ

Короткий термінологічний словник

Нормативна політична економія – така, що спирається на оцінку, судження людей стосовно того, якою має бути економічна система суспільства.

Позитивна політична економія – така, що має справу з фактами об'єктивної дійсності та уникає суб'єктивних оцінних суджень.

Предмет політичної економії – економічні відносини, що складаються між людьми у процесі виробництва, розподілу, обміну та споживання благ з метою задоволення зростаючих потреб в умовах обмеженості ресурсів.

Виробництво – цілеспрямований, осмислений процес створення людьми у взаємодії з іншими виробничими факторами різноманітних благ, необхідних для забезпечення життєдіяльності, добробуту і розвитку всього суспільства.

Відтворення – це постійно повторювальний процес виробництва економічних благ.

Економічні потреби – частина потреб людини, для задоволення яких люди розпочинають економічні відносини.

Закон зростання потреб – загальна тенденція до кількісного та якісного розширення людських потреб.

Засоби виробництва – створені людиною в процесі виробництва засоби праці та предмети праці. Інші назви – капітал, капітальні блага.

Потреба – нужда, бажання мати що-небудь.

Економічні закони відбивають найсуттєвіші, стійкі, такі, що постійно повторюються, причинно-наслідкові взаємозв'язки і взаємозалежності економічних процесів і явищ. Закони виражають сутність економічних відносин.

Економічні принципи — теоретичні узагальнення, що містять певні допущення, усереднення, які відображають загальні тенденції розвитку економічної системи.

Питання для обговорення на практичному занятті

1. Значення і стан економічної теорії на сучасному етапі
2. Предмет економічної теорії
3. Методи і функції економічної теорії
4. Економічні потреби і їх структура. Закон зростання потреб.
5. Економічні закони та категорії

Завдання для самопідготовки:

1. Якими загальнонауковими методами користується економічна теорія?

2. Дайте характеристику основних спеціальних методів економічної теорії.
3. Класифікація економічних законів.
4. Дайте характеристику сутності економічних законів та економічних категорій.
5. Яка роль методу наукової абстракції в пізнанні соціально-економічних процесів
6. Економічні потреби суспільства, їх суть і структура.
7. Зробіть порівняльний аналіз ієрархія потреб по А. Маслоу, Ф.Герцберга, К.Алдерфера.
8. Як ви розумієте метод економічної теорії? У чому суть абстрактного методу?
9. Які методи вивчення економічних явищ і процесів Вам відомі?
10. Дайте визначення та наведіть приклади економічної категорії.
11. Для чого треба вивчати економічну теорію.
12. Обґрунтувати необхідність вивчення економічних законів.
13. Економічні закони та категорії.
14. Методи пізнання економічних процесів і явищ.
15. Функції економічної теорії.
16. Загальні та спеціальні методи наукового пізнання.
17. Дайте характеристику основних спеціальних методів економічної теорії.
18. Зробіть порівняльний аналіз ієрархія потреб по А. Маслоу, Ф.Герцберга, К.Алдерфера.

Презентація індивідуальних навчально-дослідних завдань:

1. Загальнонаукові та спеціальні методи пізнання соціально-економічних явищ і процесів.
2. Економічні експерименти сучасності.

ТЕМА 3. ВИРОБНИЧІ МОЖЛИВОСТІ СУСПІЛЬСТВА ТА ЕКОНОМІЧНІ ІНТЕРЕСИ

Короткий термінологічний словник

КВМ – це безліч крапок, що представляють різні комбінації одночасного виробництва двох альтернативних товарів при повному використанні обмежених ресурсів.

Повна зайнятість – використання всіх придатних для цього ресурсів. Робітники не можуть вимушено позбавлятися роботи; економіка повинна забезпечити роботою всіх, хто хоче й здатний працювати.

Повний обсяг виробництва – ресурси треба розподіляти ефективно, тобто використати таким чином, щоб вони робили найцінніший внесок у загальний обсяг продукції.

Економічні інтереси — усвідомлене прагнення економічних суб'єктів задовольнити певні потреби, що є об'єктивним спонукальним мотивом їхньої господарської діяльності.

Суб'єкти економічних інтересів — окремі індивіди, сім'ї, домогосподарства, колективи, групи людей, держава, суспільство в цілому.

Об'єкти економічних інтересів — економічні блага (товари, послуги, інформація тощо).

Корисність (U) – це здатність благ в результаті їх споживання задовольняти потреби.

Гранична корисність (MU)- це задоволення, отримані окремою людиною від споживання кожної додаткової одиниці товару.

Загальна корисність (TU) - це корисність, отримана від споживання загального блага. Функція корисності - це співвідношення між обсягами товарів і послуг, що споживаються, і рівнем корисності, який досягає споживач.

Економічна ефективність – це досягнення виробництвом найвищих результатів за найменших витрат живої й уречевленої праці.

Питання для обговорення на практичному занятті

1. Виробничі можливості суспільства
2. Економічні інтереси
3. Закон спадної граничної корисності та закон зростання потреб
4. Ефективність виробництва та проблема вибору в економіці

Завдання для самопідготовки:

1. Економічний вибір. Крива виробничих можливостей.
2. Проблеми використання закону зростання потреб у процесі виробництва матеріальних благ.
3. Економічні потреби й економічні блага
4. Поясніть сутність закону зростання потреб.
5. У чому полягає сутність закону зростання альтернативних витрат? Поясніть його дію.
6. Виробничі можливості суспільства та проблеми вибору.
7. Що розуміється під соціальною та економічною ефективністю виробництва?
8. Кардиналістська теорія корисності.
9. Ординалістська теорія корисності.
10. Визначте загальну та граничну корисність блага.
11. Сформулюйте перший і другий закони Госсена.
12. У чому полягає сутність закону спадної граничної корисності?
Дайте аналіз рівняння доходу й бюджетної лінії.
13. Економічні інтереси: сутність, суб'єкти, класифікація. Суперечності інтересів економічних суб'єктів і форми їхнього розв'язання.
14. Ефективність виробництва. Продуктивність праці та фактори її зростання.

Презентація індивідуальних навчально-дослідних завдань:

1. Економічні інтереси як основа економічного механізму системи
2. Теорія граничної корисності.
3. Розвиток економічних потреб на сучасному етапі цивілізації.
4. Суспільні потреби та економічні ресурси суспільства.

ТЕМА 4. ВІДНОСИНИ ВЛАСНОСТІ ТА МОДЕЛІ ОРГАНІЗАЦІЇ ЕКОНОМІЧНИХ СИСТЕМ СУСПІЛЬСТВА

Короткий термінологічний словник

Відносини власності – соціально-економічні відносини, що проявляються через володіння та відчуження.

Володіння – юридично закріплене за певною особою право власності на певний об'єкт.

Економічна формація – спосіб виробництва як єдність і взаємодія продуктивних сил і даного типу суспільно-виробничих відносин.

Економічні відносини – відносини і зв'язки між людьми, що виникають у процесі суспільного виробництва, розподілу, обміну і споживання.

Об'єкти власності – майно чи результати праці, з приводу яких виникають відносини власності.

Право власності – юридична форма прояву відносин власності, що реалізується в трьох атрибутах: право володіння, право розпорядження, право користування.

Приватна власність – такий вид власності, за якого всі три функції права власності належать окремій приватній особі.

Суб'єкти власності – фізичні чи юридичні особи, які розпочинають відносини власності.

Суспільна власність – це така власність, де три її функції – володіння, розпорядження і користування належать не одному приватному суб'єкту, а багатьом.

Питання для обговорення на практичному занятті

1. Власність як економічна категорія
2. Типи, форми та види власності. Зміна форм власності
3. Періодизація суспільного розвитку
4. Економічна система: суть, структурні елементи та характеристика основних типів економічних систем
5. Моделі організації економічних систем суспільств

Завдання для самопідготовки:

1. Які існують підходи до періодизації історії соціально-економічного розвитку суспільства?
2. Поясніть переваги цивілізаційного підходу до періодизації економічної історії.
3. Яку структуру мають відносини власності? Який зв'язок між привласненням і відношенням власності?
4. Схарактеризуйте типи, форми й види власності.
5. Укажіть місце і роль державної власності в соціально орієнтованій ринковій економіці.
6. Поясніть сутність «економічної системи»?
7. Традиційна економіка.

8. Проведіть порівняльний аналіз ринкової й адміністративно-командної економік.
9. Система змішаної економіки.
10. Концепції різноманітності форм переходу різних країн до ринкової економіки.
11. Формацийний та цивілізаційний підходи до процесів суспільного розвитку.
12. Економічна система, її сутність та основні структурні елементи.
13. Типи економічних систем.

Презентація індивідуальних навчально-дослідних завдань:

1. Власність у контексті природно – історичного розвитку суспільства.
2. Місце власності в реформуванні економіки.
3. Економічна система суспільства.
4. Сучасний стан відносин власності в Україні.

ТЕМА 5. ФОРМИ ОРГАНІЗАЦІЇ СУСПІЛЬНОГО ВИРОБНИЦТВА ТА ЇХ ЕВОЛЮЦІЯ

Короткий термінологічний словник

Вартість товару – суспільно необхідні витрати на виробництво даного блага.

Закон вартості – це закон, що є регулятором товарного виробництва. За цим законом обмінюються товари-еквіваленти за суспільно необхідними витратами виробництва.

Мінова вартість – здатність товару обмінюватися в певних пропорціях один до одного.

Натуральне господарство – така форма організації виробництва, за якої блага виготовляються для споживання у самому господарстві.

Споживча вартість – здатність товару задовольняти певні потреби споживача.

Товар – це економічне благо, що вироблене для продажу, обміну.

Товарне господарство – така форма організації виробництва, при якому блага виготовляються для продажу, обміну.

Ціна – це певна кількість грошей, яку сплачують за товар.

Питання для обговорення на практичному занятті

1. Еволюція форм організації суспільного виробництва. Натуральне господарство і причини виникнення товарного виробництва.
2. Товар і його властивості. Подвійний характер праці.
3. Теорії вартості.
4. Закон вартості, його функції і механізм дії.

Завдання для самопідготовки:

1. Схарактеризуйте процес суспільного виробництва.
2. Умови і причини існування товарного виробництва.
3. Схарактеризуйте фактори виробництва.
4. У чому полягає відмінність НТП від НТР?

5. Назвіть категорії, які характеризують зміст і характер праці.
6. Що таке проста і складна праця?
7. Схарактеризуйте властивості товару.
8. Як впливають на величину вартості товару продуктивність та інтенсивність праці?
9. Проаналізуйте відмінності простого й розвиненого товарного виробництва.
10. Проаналізуйте форми вартості товару.
11. Чим відрізняються організаційно-економічні та соціально-економічні виробничі відносини?
12. Продуктивні сили, їх склад і роль у розвитку суспільства

Презентація індивідуальних навчально-дослідних завдань:

1. Ринкове господарство як невід'ємний компонент товарного виробництва.
2. Суспільне виробництво і відтворення.
3. Науково-технічний прогрес і його критерії.
4. Науково-технічний прогрес як передумова економічного розвитку.
5. Сучасний етап розвитку товарного виробництва (на прикладі розвинених країн світу).

ТЕМА 6. ТЕОРІЯ ГРОШЕЙ

Короткий термінологічний словник

Банкнота – боргове зобов'язання банку.

Біметалізм – така система грошового обігу, яка базувалась на використанні як повноцінних грошей двох різних металів.

Вексель – боргове зобов'язання, яке передбачає сплату вказаної суми грошей певною особою у визначений строк.

Гроші – товар, який служить загальним еквівалентом вартості.

Грошова маса – це обсяг випущених в обіг грошей і кошти на депозитах у комерційних банках.

Грошовий агрегат – це певний показник грошової маси, що показує ступінь її ліквідності.

Грошовий обіг – процес руху грошей, що обслуговує реалізацію суспільного продукту. Девальвація – зниження курсу національної грошової одиниці стосовно іноземних валют.

Дефляція – процес зворотний до інфляції, тобто зростання купівельної спроможності грошової одиниці.

Інфляція – це процес зменшення купівельної спроможності грошової одиниці.

Ревальвація – підвищення курсу національної грошової одиниці щодо іноземних валют.

Стагфляція – одночасне зростання загального рівня цін і зростання рівня циклічного безробіття.

Міра вартості – функція грошей, що полягає у визначенні вартості іншого товару у грошових одиницях.

Монометалізм – така система грошового обігу, яка базувалась на використанні як повноцінних грошей лише якогось одного металу.

Паперові гроші – такі гроші, які є лише знаками вартості, виготовлені з паперу і випускаються в обіг державою з примусовим курсом.

Питання для обговорення на практичному занятті

1. Розвиток форм вартості і поява грошей
2. Сутність і функції грошей
3. Грошова система та її основні елементи
4. Закон товарно-грошового обігу
5. Інфляція її сутністят види. Соціально-економічні наслідки інфляції

Завдання для самопідготовки:

1. Які функції виконують гроші?
2. Як установлюється масштаб цін?
3. Як формується попит на гроші?
4. У чому полягає сутність грошового обігу?
5. Грошова система і її основні елементи.
6. Види грошей: паперові, металеві, кредитні, безготівкові, електронні.
7. Історичний підхід до розгляду функцій грошей.
8. Особливості грошової реформи в Україні.
9. Характерні риси й особливості сучасного ринку грошей.
10. Товар і його властивості. Споживча та мінова вартість товару.
11. Сформулюйте визначення грошей як економічної категорії. Які види грошей Вам відомі?
12. Дайте характеристику функцій грошей.
13. Готівкові і безготівкові гроші. Їх характеристика і види.
14. Теоретичні концепції виникнення та сутність грошей.
15. Функції грошей.

Презентація індивідуальних навчально-дослідних завдань:

1. Грошова система та структура грошової маси.
2. Електронні гроші та форми їх використання.
3. Ринок грошей та грошова система України.
4. Історія грошей України.
5. Методи зменшення інфляції в економічній системі країни

ТЕМА 7. РИНКОВІ ВІДНОСИНИ: СУТНІСТЬ, ФУНКЦІЇ І СТРУКТУРА ЗАКОНИ РИНКУ

Короткий термінологічний словник

Еластичність попиту – ступінь зміни обсягу попиту на певну продукцію під впливом зміни ціни на неї.

Еластичність пропозиції – ступінь зміни обсягу пропозиції на певну продукцію під впливом зміни ціни на неї.

Попит – представлена на ринку потреба в життєвих засобах, що визначається кількістю тих чи інших товарів і послуг, які споживачі можуть придбати за певними цінами та іншими конкретними обставинами, що склалися на ринку.

Пропозиція – готовність, можливість продавця, виробника постачати на ринок певну кількість тих чи інших товарів і послуг за певними цінами та іншими конкретними обставинами, що склалися на ринку.

Ринкова рівновага – це стан ринку, при якому обсяги попиту дорівнюють обсягам пропозиції.

Ринок – це місце (територія), де здійснюються торгові угоди.

Ціна попиту – гранично максимальна ціна, за якою покупці ще згодні купувати даний обсяг товару.

Ціна пропозиції – гранично мінімальна ціна, за якою продавці ще готові продати даний обсяг товару.

Ціна рівноваги – ціна, за якою обсяг попиту дорівнює обсягу пропозиції.

Питання для обговорення на практичному занятті

1. Суть і функції ринку
2. Ринковий механізм і його елементи
3. Попит і чинники, що визначають його величину
4. Пропозиція товару та її крива
5. Пропозиція і попит: ринкова рівновага
6. Ціна і чинники, що впливають на неї

Завдання для самопідготовки:

1. Схарактеризуйте види ринків за різними критеріями.
2. Як впливають на попит нецінові фактори?
3. Яке значення має співвідношення ринкового попиту та ринкової пропозиції.
4. Розкрийте значення поняття цінової еластичності для характеристики кількісної динаміки ринкового попиту та ринкової пропозиції.
5. Як впливають на попит нецінові фактори?
3. Чим зумовлюється нахил і напрямок графічних кривих ринкового попиту та ринкової пропозиції?
6. Назвіть види еластичності попиту та пропозиції.
7. Визначте коефіцієнти еластичності попиту за ціною, за доходом і перехресною еластичністю.
8. Роль домогосподарств у ринковій економіці.
9. Назвіть форми доходів домогосподарств.
10. Механізм функціонування ринку.
11. Що означає переміщення точки по кривій попиту?
12. Що означає переміщення точки по кривій пропозиції?
13. Порівняйте криву попиту і криву пропозиції.
14. Що означає зсув кривої пропозиції та які фактори його обумовлюють?
15. Який механізм встановлення часткової і загальної рівноваги на ринку? Що таке рівноважна ціна? Які функції вона виконує?

16. Хто, на Вашу думку, виступає суб'єктом ринку і є об'єктом ринкових відносин?

17. Які види ринків Ви можете назвати?

Презентація індивідуальних навчально-дослідних завдань:

1. Домогосподарство як суб'єкт мікроекономіки.
2. Тіньовий ринок як фактор ринкової економіки.
3. Історичний процес формування та розвитку ринку.
4. Проблеми, особливості та перспективи формування ринку в Україні.
5. Ринок праці: попит і пропозиція.
6. Попит та пропозиції кредитних ресурсів в Україні.

ЗМІСТОВНИЙ МОДУЛЬ 2 ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ
МІКРОЕКОНОМІКИ І МАКРОЕКОНОМІКИ

ТЕМА 8. КАПІТАЛ ЯК ЕКОНОМІЧНА КАТЕГОРІЯ І
ФАКТОР ВИРОБНИЦТВА

Короткий термінологічний словник

Амортизація – поступове перенесення вартості основного капіталу на виготовлену продукцію, поступове цільове нагромадження коштів і подальше їх використання для оновлення зношеного основного капіталу.

Вартість додаткова – вартість, створена працівником понад вартість його робочої сили і безкоштовно привласнена власником засобів виробництва; це приріст авансованої вартості, яка матеріалізована у вартості продукту, що вироблена (m).

Капітал – сукупність матеріальних і грошових коштів, а також інтелектуальних здобутків, які використовуються у процесі виробництва та інших сферах діяльності з метою отримання прибутку.

Капітал оборотний – частина промислового капіталу, яка повністю споживається протягом одного виробничого циклу, і відповідно, повністю переносить свою вартість на вироблену продукцію, що повертається фірмі у грошовій формі після кожного кругообігу.

Капітал основний – частина промислового капіталу, яка зберігає свою натурально-речову форму протягом багатьох виробничих циклів, поступово зношується і частинами, у міру зносу, переносить свою вартість на готову продукцію, повертається фірмі у грошовій формі частинами після реалізації виробленої продукції.

Нагромадження – використання частини прибутку на збільшення основного й оборотного капіталів для розширення масштабів виробництва.

Оборот капіталу – процес постійного відновлення руху капіталу, в результаті якого вся величина авансованих грошових коштів повністю повертається до своєї вихідної форми.

Питання для обговорення на практичному занятті

1. Капітал як економічна категорія. Основні теорії капіталу

2. Витрати виробництва їх сутність та класифікація
3. Структура капіталу. Кругообіг і оборот капіталу
4. Знос капіталу і амортизація

Завдання для самопідготовки:

1. Особливості сучасного нагромадження капіталу в Україні.
2. Капітал і витрати виробництва.
3. Стадії кругообігу і функціональні форми промислового капіталу.
4. Первісне нагромадження капіталу
5. Особливості сучасного нагромадження капіталу в Україні.
6. Маса і норма прибутку.
7. Фізичний та моральний знос основного капіталу.
8. Поясніть, у чому полягає відмінність між основним і обіговим капіталом.
9. Охарактеризуйте основні концепції капіталу, сформовані в процесі розвитку економічної науки.
10. Розкрийте сутність понять «людський капітал», «інтелектуальний капітал», «соціальний капітал».
11. Витрати виробництва, їх суть і класифікація.

Презентація індивідуальних навчально-дослідних завдань:

1. Основні теорії капіталу та їх сучасне трактування.
2. Структура капіталу. Кругообіг і оборот капіталу.
3. Капітал і прибуток. Їхня взаємодія.
4. Основні напрямки зниження витрат підприємства на виробництво продукції.

ТЕМА 9. МОНОПОЛІЯ ТА КОНКУРЕНЦІЯ В РИНКОВІЙ ЕКОНОМІЦІ

Короткий термінологічний словник

Конкуренція – економічне суперництво між товаровиробниками, постачальниками і покупцями товарів за найбільш вигідніші умови реалізації своїх інтересів.

Конкуренція досконала (вільний ринок) – умови ринку, на якому існує безліч покупців і продавців однотипної продукції, жоден з яких не має впливу на ціну, доступ фірми на ринок є вільним.

Конкуренція монополістична – умови ринку, які передбачають диференціацію продукту, пов'язану або з особливостями самого продукту (якість, марка, упаковка), або з місцезнаходженням продавців чи з особливими послугами, що супроводжують продаж товару.

Конкуренція олігополістична – умови ринку, на якому однорідну продукцію (або близькі субститути) продають декілька (два-три) продавців.

Монополія – один продаю (дослівно), наявність єдиного продавця на ринку продукції.

Моносонія – один купую (дослівно), наявність єдиного покупця на ринку продукції.

Олігополія – небагато, декілька продавців на ринку продукції.

Олігосонія – наявність небагатьох покупців на ринку продукції.

Питання для обговорення на практичному занятті

1. Суть і економічний закон конкуренції. Види конкуренції
2. Закономірність виникнення і економічна природа монополізму. Види монополій
3. Основні організаційні форми монополістичних об'єднань
4. Антимонопольне регулювання економіки і антимонопольна політика України

Завдання для самопідготовки:

1. Сутність і місце конкуренції в ринковій економіці.
2. Особливості монополістичної конкуренції.
3. Світовий досвід створення антимонопольного законодавства.
4. Переваги та недоліки досконалої конкуренції над монопольною організацією ринку.
5. У чому полягає принципова різниця між досконалою й недосконалою конкуренцією.
6. Які основні риси олігополії?
7. Які основні риси досконалої монополії?
8. Що означає нецінова конкуренція?
9. Чому держава повинна провадити антимонопольну політику?
10. Проведіть порівняльний аналіз конкуренції й монополії.
11. Диференціація доходів та її межі. Крива Лоренца та коефіцієнт Джині.
12. Які види інфляції бувають? Схарактеризуйте їх.
13. Чому інфляція є фактором макроекономічної нестабільності?
14. Антимонопольна політика й антимонопольне законодавство.

Презентація індивідуальних навчально-дослідних завдань:

1. Характеристика основних типів ринкових структур.
2. Антимонопольна політика в Україні.
3. Конкуренція й монополія в ринковій системі.
4. Досвід високорозвинених країн у регулюванні економіки.

ТЕМА 10. ЕКОНОМІЧНЕ ЗРОСТАННЯ ТА ЦИКЛІЧНІ КОЛИВАННЯ В ЕКОНОМІЦІ

Короткий термінологічний словник

Валовий внутрішній продукт (ВВП) – ринкова вартість кінцевих товарів і послуг, вироблених на економічній території країни протягом року.

Валовий суспільний продукт – грошовий вираз продукції всіх галузей матеріального виробництва.

ВВП, розрахований виробничим методом (за доданою вартістю), є сумою доданих вартостей, створених всіма галузями економіки: це заробітна плата, прибуток, амортизаційні витрати.

ВВП, розрахований методом кінцевого використання (за витратами), є сумою витрат всіх економічних суб'єктів на придбання продукції національної економіки – це споживання, інвестиції, державні витрати, чистий експорт.

ВВП, розрахований розподільчим методом (за доходами), – сума всіх факторних доходів – це заробітна плата, прибуток, рента, а також два компоненти, які не є доходами, – це амортизаційні витрати і непрямі податки на бізнес.

Номінальний ВВП – ВВП, обчислений у поточних цінах.

Реальний ВВП – ВВП, обчислений у постійних цінах.

Система національних рахунків – це система взаємопов'язаних показників, які використовуються для опису та аналізу економічних процесів та явищ на макрорівні.

Економічне зростання – зростання сукупної пропозиції; зростання реального ВВП.

Екстенсивне економічне зростання – збільшення обсягів випуску за рахунок використання додаткових ресурсів при незмінній продуктивності ресурсів.

Питання для обговорення на практичному занятті

1. Економічне зростання. Чинники економічного зростання
2. Показники макроекономічного рівня господарювання
3. Економічна рівновага і циклічність суспільного виробництва

Завдання для самопідготовки:

1. Що таке суспільне відтворення?
2. Наведіть визначення понять: ВВП, ВНП, ЧВП, НД, ОД, ЧЕД, кінцевий продукт, проміжний продукт.
5. Зробіть порівняльний аналіз СБНХ і СНР.
6. Які існують види ВВП? На що вказує дефлятор?
7. Проведіть розрахунок ВВП за допомогою дохідного методу.
8. Що таке «економічний цикл»? Назвіть види економічних циклів.
9. Охарактеризуйте сутність та структуру «довгих хвиль».
10. Види ВНП: номінальний, реальний, потенційний.
11. Методика розрахунку основних макроекономічних показників у СНР.
12. Циклічність економічного розвитку. Основні характеристики циклів.
13. Охарактеризуйте короткі, середні і довгі цикли і розкрийте наслідки їх взаємодії.
14. Розкрийте особливості сучасних економічних циклів. Чим вони обумовлені?
15. Дайте визначення рецесії, підйому, занепаду.

Презентація індивідуальних навчально-дослідних завдань:

1. Характеристика і методика розрахунку макроекономічних показників.
2. Характеристика основних макроекономічних показників на сучасному етапі в Україні.
3. Циклічний характер розвитку ринкової економіки

ТЕМА 11. ДОХОДИ ЇХ ДЖЕРЕЛА ТА РОЗПОДІЛ. ЗАЙНЯТІСТЬ НАСЕЛЕННЯ

Короткий термінологічний словник

Безробіття – соціально-економічна ситуація в суспільстві, за якої частина активних працездатних громадян не має на цей час роботи, яку вони здатні та бажають виконувати і готові взятися до роботи у найкоротші строки.

Зайняті – це люди, що виконують будь-яку оплачувану роботу та ті, що мають роботу, але тимчасово не працюють через хворобу, відпустку чи страйк.

Зайнятість – діяльність громадян, пов'язана із задоволенням особистих і суспільних потреб, що не суперечить законодавству і, як правило, приносить заробіток (трудовий дохід).

Закон Оукена – кожний процент перевищення фактичного рівня безробіття над природним зменшує обсяг ВВП від потенційного на 2,5 %.

Природний рівень безробіття – рівень безробіття, за якого фактори, що підвищують і знижують заробітну плату і ціни, перебувають у рівновазі – немає інфляції, досягається потенційний ВВП.

Структурне безробіття – безробіття, обумовлене невідповідністю структури пропозиції праці структурі попиту; певні професії “старіють” і потреба в них значно зменшується або й зовсім зникає, що зумовлено змінами структури економіки.

Фрикційне безробіття – стосується тих осіб, які не працюють у зв'язку з добровільною зміною роботи, вперше вибирають роботу або підшуковують роботу після закінчення терміну контракту на попередній роботі тощо.

Циклічне безробіття – це відхилення фактичного безробіття від природного в той чи інший бік; безробіття, що є наслідком циклічного згортання сукупного попиту.

Питання для обговорення на практичному занятті

1. Система розподілу доходів.
2. Зайнятість та ринок праці
3. Безробіття, її зміст, причини, види, форми. Рівень безробіття. Наслідки впливу безробіття на економіку

Завдання для самопідготовки:

1. Наведіть визначення добровільного і вимушеного безробіття. Яке значення мають ці поняття для аналізу макроекономічної нестабільності?
2. Що таке «повна зайнятість»? Коли вона досягається?
3. Які показники вимірювання рівня безробіття ви знаєте? Безробіття. Види безробіття. Теорія безробіття.

4. Причини безробіття. Закон Оукена. Природній рівень безробіття.
5. Дайте визначення категорії «чисельність робочої сили» і охарактеризуйте її структуру.
6. Яку частину населення за концепцією МОП відносять до економічно активного населення? Чому?
7. Визначте сутність безробіття як соціально-економічного явища.
8. Охарактеризуйте основні види безробіття?
9. Розрахуйте рівень безробіття й рівень зайнятості.
10. Чим відрізняється фактичний рівень безробіття від природного.

Презентація індивідуальних навчально-дослідних завдань:

1. Причини безробіття та методи боротьби з безробіттям.
2. Ринок праці в Україні.
3. Система розподілу доходів.
4. Проблема зайнятості. Безробіття, його види.

ТЕМА 12. ФІНАНСОВО-КРЕДИТНА СИСТЕМА

Короткий термінологічний словник

Державний кредит – система економічних відносин між державою в особі її органів влади чи управління з одного боку та фізичними і юридичними особами – з іншого, за яких держава є позичальником, кредитором чи гарантом.

Кредит – це система відносин з приводу акумуляції та використання тимчасово вільних грошових засобів на основі повернення та платності у формі позичкового відсотка.

Міжнародний валютний фонд (МВФ) – міжнародна валютно-кредитна організація, що регулює міждержавні валютно-кредитні відносини.

Міжнародний кредит – це рух міжнародного капіталу, наданого державою, банком, іншою юридичною чи фізичною особою однієї країни іншій країні, банкові, юридичній чи фізичній особі іншої країни на певний строк на умовах повернення та платності.

Центральний банк – державний інститут, головна ланка кредитної системи країни, відповідальний за пропозицію грошей і кредитну кон'юнктуру, збереження офіційних золотовалютних резервів, здійснює контроль над фінансовою системою, особливо комерційними банками.

Бюджетний дефіцит – стан державного бюджету, коли доходи уряду не покривають його видатків. Бюджетний профіцит – стан державного бюджету, коли доходи уряду перевищують його видатки.

Державний борг – нагромаджена сума позичених урядом коштів для фінансування дефіциту державного бюджету.

Державний бюджет – система грошових відносин, яка виникає між державою з одного боку і підприємствами, організаціями та населенням з іншого з метою формування та використання централізованого фонду грошових ресурсів для задоволення суспільних потреб. Річний план державних доходів і видатків, затверджений у законодавчому порядку.

Державні видатки – сукупність грошових відносин, які складаються в процесі розподілу і використання централізованих і децентралізованих фондів грошових ресурсів для фінансування основних витрат суспільства.

Податки – обов’язковий внесок до бюджету відповідного рівня платниками податків у порядку та на умовах, визначених законодавством.

Податки непрямі (опосередковані) – вилучаються у сфері реалізації або споживання товарів і послуг, тобто перекладаються на споживача і не залежать від рівня доходу.

Податки прямі – стягуються безпосередньо з власників майна, отримувачів доходу.

Податок на додану вартість (податок непрямий) – частина новоствореної вартості, яка сплачується до державного бюджету на кожному етапі виробництва продукції, виконаних робіт і наданих послуг.

Фінанси держави – система грошових фондів, які є у держави і спрямовуються на фінансове забезпечення її функцій: управління, оборону, соціальні гарантії, охорону навколишнього середовища тощо.

Питання для обговорення на практичному занятті

1. Суть і види фінансів. Фінансова система
2. Державний бюджет і його структура. Дефіцит державного бюджету і державного боргу.
3. Суть і структура податків. Принципи і форми оподаткування.
4. Кредитна система. Суть і функції кредиту.
5. Структура банківської системи.
6. Грошово-кредитна політика: цілі і інструменти.

Завдання для самопідготовки:

1. Сутність і структура фінансової системи.
2. Державний бюджет, його структура та складники.
3. Бюджетно-податкова система як інструмент економічної політики держави.
7. Які економічні закономірності відображає «крива Лаффера»?
8. У чому полягає сутність податкової політики держави?
9. Поясніть дію мультиплікатора податків і державних витрат.
10. Які існують способи покриття дефіциту державного бюджету?
11. Схарактеризуйте види державного боргу та їхні негативні наслідки.
12. Державний бюджет та позабюджетні фонди.
13. Етапи розвитку грошово-кредитної політики в Україні.

Презентація індивідуальних навчально-дослідних завдань:

1. Сутність і цілі національної економічної політики.
2. Фінансово-кредитне регулювання економіки.
3. Бюджетно-податкова система як інструмент економічної політики держави.
4. Сутність і структура державного бюджету.
5. Роль кредиту в сучасній ринковій економіці.
6. Банківська система та її основні елементи.

ТЕМА 13. ЗАКОНОМІРНОСТІ РОЗВИТКУ СВІТОВОГО ГОСПОДАРСТВА

Короткий термінологічний словник

Валютний курс – ціна грошової одиниці однієї країни, виражена у грошовій одиниці іншої країни.

Валютний ринок – система соціально-економічних та організаційних відносин купівлі-продажу різних іноземних валют і платіжних документів в іноземній валюті.

Експорт товарів – вивіз товарів для продажу за кордон.

Імпорт товарів – завезення товарів з-за кордону для продажу на національному ринку.

Інтернаціоналізація господарського життя – процес посилення взаємозв'язку і взаємозалежності між суб'єктами міжнародних економічних відносин і національними господарствами або економіками різних країн.

Міжнародна економічна інтеграція – об'єктивний, усвідомлюваний і направлений процес зближення, взаємоприспосовування та зрощення національних господарських систем, який має потенціал саморегулювання та розвитку, в основі якого лежить економічний інтерес самостійних господарських суб'єктів і міжнародний розподіл праці.

Міжнародна міграція робочої сили – форма міжнародних економічних відносин, що являє собою переміщення працездатного населення за межі країн його походження, яке викликане причинами економічного характеру.

Міжнародна торгівля – форма міжнародних економічних відносин, яка передбачає переміщення товарів і послуг за межі, що позначені державними кордонами.

Міжнародний поділ праці – вищий ступінь розвитку суспільного територіального розподілу праці між країнами, що спирається на стійку економічно вигідну спеціалізацію окремих держав і веде до взаємного обміну результатами господарської діяльності.

Міжнародні валютні відносини – форма міжнародних економічних відносин, пов'язаних з функціонуванням грошей як світових. Міжнародні економічні відносини – система економічних зв'язків з приводу виробництва, розподілу, обміну і споживання, що вийшли за межі національних господарств.

Транснаціоналізація – формування внутрішньокорпоративних міжнародних ринків, що охоплюють переважну частину світових потоків товарів, послуг, капіталу і робочої сили.

Транснаціональна корпорація – група підприємств, що функціонують у різних країнах, але контролюються штаб-квартирою, яка розташована в одній конкретній країні.

Питання для обговорення на практичному занятті:

1. Світове господарство: особливості розвитку, структура, сучасні тенденції
2. Закономірності розвитку світового господарства

3. Типологія країн світу і роль окремих їх угруповань в світовому господарстві і міжнародних економічних відносин
4. Поняття відкритої економіки, її суть, тенденції, чинники і переваги
5. Економічні проблеми включення економіки України в систему світового господарства

Завдання для самопідготовки:

1. Схарактеризуйте три етапи розвитку світового господарства.
2. У чому полягає сутність глобальних проблем сучасності?
3. Поясніть необхідність міжнародної інтеграції.
4. У чому полягає сутність міжнародного поділу праці?
5. Міграція населення і світовий ринок праці.
6. У чому полягає необхідність інтеграції України у світове господарство?
7. На яких підставах базується зовнішньоекономічна політика України
8. Міжнародна валютна система й міжнародні валютно-фінансові та кредитні відносини.
9. Сучасна глобалізація світогосподарських зв'язків і загальноцивілізаційні проблеми людства.
10. Що таке інтернаціоналізація господарського життя і які головні форми її прояву?
11. Дайте визначення поняття «світове господарство».
12. Міжнародні кредитні відносини і механізм їх регулювання. Зміст і структура світової валютної системи. Валютні курси.

Презентація індивідуальних навчально-дослідних завдань:

1. Світове господарство: сутність та структура.
2. Міжнародний поділ праці та інтернаціоналізація економіки.
3. Глобалізація економіки.
4. Проблеми інтеграції України у світове господарство.

Рекомендована література

Законодавчі акти

1. Господарський кодекс України: наук-практ. коментар / [авт. кол.: С. В. Ківалов, О. І. Харитонова, Є. О. Харитонов] ; за ред. О. І. ХаритонОВОЇ. – Х.: Одіссей, 2012. – 832с.
2. Про банки і банківську діяльність [Електронний ресурс]: Закон України № 2121- III від 07 груд. 2000 р. // Відом. Верхов. Ради України. – 2001. – № 5/6. – Ст. 30. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=2121-14>
3. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні [Електронний ресурс]: Закон України № 996-XIV від 16 лип. 1999 р. // Відом. Верхов. Ради України. – № 40. – Ст. 365. Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=2121-14>
4. Про страхування: Закон України № 86/96 від 07 берез. 1996 р. // Відом. Верхов. Ради України. – 1996. – № 18. – Ст. 78. 7. Про ціни та ціноутворення: Закон України № 507-XII від 03 груд. 1990 р. // Відом. Верхов. Ради України. – 1990. – № 52. – Ст. 650. 8. Кодекс законів про працю України. – К.: КМА, 2011. – 112с. 5. Закон України «Податковий кодекс України» (Із змінами, внесеними згідно із Законом N 2856-VI (2856-17) від 23.12.2010) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=2755-17>

Базова

1. Анікішина Н. Передумови та напрями державного регулювання створення робочих місць у вітчизняній економіці / Анікішина Н., Верба Д. // Україна : аспекти праці. – 2008. – № 5.
2. Аналітична економія: макроекономіка і мікроекономіка: Навч. посіб.: У 2 кн.- Кн.1: Вступ до аналітичної економії. Макроекономіка / Авт. кол.: С. Панчишин, П. Островерх, Г. Стеблій та ін..- 4-те вид., випр. і доп.- К.: Знання, 2013.- 723 с
3. Аптекарь С. Розвиток конкуренції в Україні / Аптекарь С., Жамойда О. // Економіка України. – 2009. – № 7.
4. Воронін О. Ефективність виробництва і розподіл економії суспільної праці між суб'єктами ринку / Воронін О., Пастух О. // Економіка України. – 2009. – № 3.
5. Гальчинський А. Методологія аналізу економічної глобалізації: логіка оновлення / Гальчинський А. // Економіка України. – 2009. – № 1.
6. Гражевська Н. Забезпечення конкурентоспроможності національної економіки в глобальному постіндустріальному вимірі / Гражевська Н. // Економіка України. – 2008. – № 9.
7. Грищенко А. Економічна теорія в сучасному світі / Грищенко А. // Економіка України. – 2008. – № 10.

8. Дзюбик С. Д. Основи економічної теорії : навч. посібник / Дзюбик С. Д., Ривак О. С. – К. : Знання, 2006.
9. Економічна теорія [Текст] : навч. посіб. /Л. Є. Сімків, І. І. Проданова, Р. Т. Мацьків [та ін.]. – Івано-Франківськ : ІФНТУНГ, 2012. – 353 с. 3.
10. Економічна теорія [Текст]: навч. посіб. /Л.Є. Сімків, І.І. Проданова, Р. Т. Мацьків [та ін.]. – 2-ге вид., випр. – Івано-Франківськ: ІФНТУНГ, 2014. – 212 с
11. Економічна теорія [Текст]: підручник /Тарасевич В.М., ред. – К.: Знання, 2012. – 134 с.
12. Макроекономіка та макроекономічна політика : навч. посібник / наук. ред. д.е.н., професор А. Ф. Мельник. – К. : Знання, 2008.
13. Національна економіка: підручник / за ред. д.е.н., професора В. М. Тарасевича. – К. : Каравела, 2009.
14. Орехівський Г. А. Політекономія: навчальний посібник / Орехівський Г. А. – К. : Каравела, 2008.
15. Основи економічної теорії : підручник / за заг. ред д.е.н., професора Шевченко Л. С. – Харків : Право, 2008.
16. Політична економія : підручник /за заг. ред. д.е.н., професора Ніколенка Ю. В. – К. : Центр навчальної літератури, 2009.
17. Скорик Г. І. Економічна теорія [Текст]: навч. посіб. /Г. І. Скорик, В. В. Барінов, М. Б. Швецова. – Львів : Львів. політехніка, 2014. – 188 с
18. Чухно А. Актуальні проблеми розвитку економічної теорії на сучасному етапі / Чухно А. // Економіка України. – 2009. – № 4,5.
35. Microeconomics International Edition by Robert Pindyck, Daniel Rubinfeld Paperback, Apr 2012
37. Economics for Business by John Sloman, Kevin Hinde, Dean Garratt, Paperback, Jun 2013
38. Managerial Economics, Global Edition by Paul Keat, Philip Young, Paperback, Mar 2013

Допоміжна

1. Аналітична економіка: макроекономіка і мікроекономіка: підручник : у 2 кн./ С.М. Панчишин , П.І. Островерх, І.В.Грабинська та ін.; за ред. С.М. Панчишина, П.І. Островерха. – 3-тє вид., виправл. та доп. – Л. : Апріорі, 2017. – Кн.1: Вступ до аналітичної економії. Макроекономіка . – 567с.
2. Базилевич В. Д. Макроекономіка : Підручник для студентів економічних спеціальностей вищих навчальних закладів / В. Д. Базилевич, К. С. Базилевич, Л. О. Баластрик ; за ред. В.Д. Базилевича. – К. : Знання, 2007. – 703с.
3. Горошко М. Ф. Мікроекономіка: Тести. Ситуації. Задачі : навчальний посібник / М. Ф.Горошко, В. В.Кулішов; за заг. ред. доцента В. В.Кулішова. - К. : Ніка-Центр, Ельга, 2003. - 368 с.
4. Економічна теорія: Політекономія : підручник / за ред. В. Д. Базилевича. - К. : Знання-Прес, 2001.
5. Лісовий А. В. Мікроекономіка: курс лекцій. – Ірпінь : Академія ДПС України, 2002.

6. Нарижна Л. Д. Мікроекономіка в схемах : навчальний посібник для самостійної роботи студентів / Нарижна Л. Д., Пономарьова Л. Н. – К : Центр навчальної літератури, 2007. - 160 с.
7. Павленко І. М. Мікроекономіка. Навчальний посібник / Павленко І. М. – К : Центр навчальної літератури, 2006. - 288 с.
8. Перехідна економіка : підручник / В. М. Геєць, Є. Г. Панченко, Е. М. Лібанова та ін.; за ред. В. М. Гейця. — К. : Вища шк., 2003. — 591 с.
9. Політична економія / за ред. Г. А. Оганяна. — К. : МАУП, 2001.
10. Роль держави у довгостроковому економічному зростанні / за ред. Б. Є. Квасшока. — К. : Ін-т екон. прогнозування; Х. : Форт, 2003. — 424 с.
11. Стасюк І. В. Мікроекономіка. Навч. пос. для студ. економ, спец. / Стасюк І. В. - Львів, "Афіша", 2004. - 230 с.
12. Стеблій Г. Я. Мікроекономіка : навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів / Г. Я. Стеблій. – К. : Центр навчальної літератури; Інкос, 2007. – 221с.
13. Стратегії економічного розвитку в умовах глобалізації. — К. : КНЕУ, 2001. — 538 с.
14. Чепінога В. Г. Основи економічної теорії : навч. посіб. / Чепінога В. Г. — К. : Юрінком Інтер, 2003. — 456 с.
15. Довгань Ж. Фінансова стійкість банківських установ у період економічної кризи / Довгань Ж. // Вісник Національного банку України. - 2009. - № 4. - С. 20-26.
16. Міщенко В. Шляхи подолання фінансово-економічної кризи в Україні // Вісник Національного банку України. - 2009. - № 2. - С. 3-7

Інформаційні ресурси

1. Сервер Верховної Ради України: [http:// www. rada.gov.ua/](http://www.rada.gov.ua/)
2. Ліга Бізнес Інформ: <http://www.liga.net/>
3. Нормативні акти України: <http://www.nau.kiev.ua/>
4. Урядовий портал: <http://www.kmu.gov.ua/>
5. Державний комітет статистики України: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
6. Всі новини економіки та фінансів: <http://www.ukr.net/ua/news/jekonomika>
7. Міністерство фінансів України <http://www.minfin.gov.ua/>
8. Державна податкова служба України <http://www.sta.gov.ua/>
9. Рахункова палата України <http://www.ac-rada.gov.ua/>
10. Нормативні акти України: <http://www.nau.kiev.ua/>
11. Українське право: <http://www.ukrpravo.com/>
12. http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2005/fin/fin_ric/fin_u/2003.html
13. <http://www.bfm-ua.com/index/0-17>
14. <http://www.licinfo.com.ua/ukrainian>
15. http://www.ukrexport.gov.ua/ukr/makro_pokazniki/
16. <http://library.if.ua/books/120.html>
17. http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb_n/webproc4_1?pf3511=44897
18. <http://library.if.ua/books/64.html> -